VI. PILYS

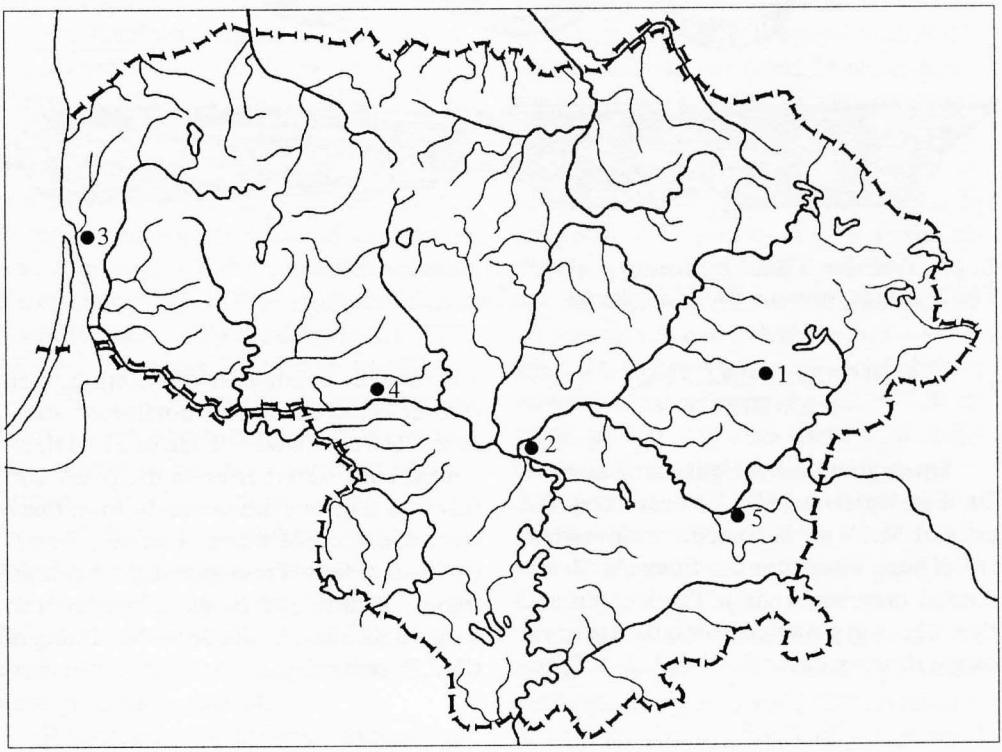

27 pav. Pilys:
Fig. 27. Castles:

1 – Baltadvaris, 2 – Kaunas 1998, 2000, 3 – Klaipėda, 4 – Raudonė 1999, 5 – Vilnius 1999, 2000.

BALTADVARIO PILIAVIETĖ

Albinas KUNCEVIČIUS

2000 m. vasarą buvo tęsiami Baltadvario bastioninės pilies (Molėtų r.) tyrinėjimai, pradėti 1999 m. (*ATL 1998 ir 1999 metais,* V., 2000, p. 339–341). To meto tyrimai buvusios piliavietės vidiniame kieme, kurio dydis apie 120x200 m, patvirtino rašytinių šaltinių duomenis, kad ši bastioninio tipo pilis pastatyta XVI a. Š žemių pylimo žvalgomieji tyrimai parodė, kad šie gynybiniai įtvirtinimai buvo supilti iš žemių ir neturėjo jokių papildomų stiprinančių mūro konstrukcijų.

2000 m. žvalgomieji tyrimai vyko keliose vietose: piliavietės kieme, Siesarties upelio iškyšulyje, į Š nuo pilies ir mūrinio pilies rūmų pastato liekanų, taip pat tyrinėtos piliavietės Š pylimo prieigos.

Buvo tyrinėjamas 2x13 m plotas Š gynybinio žemių pylimo išorinės pusės šlaite, apie 25 m į R nuo piliavietės ŠV kampe išlikusio mūrinio pilies rūmų pastato ir apie 8 m į V nuo 1999 m. tyrinėto ploto, šio pylimo viršuje. Pylimo aukštis šioje vietoje siekia 4 m, pylimo viršus – apie H_{abs} 96,3 m. Plotas orientuotas P–Š kryptimi nuo pylimo pašlaitės link buvusios dvarvietės teritorijos, apjuostos Siesarties upelio lanku. Kultūrinis sluoksnis už pylimo, spėjamo sodo teritorijoje, tesiekia 0,5–0,8 m. Tai pilkos molingos žemės sluoksnis. Pylimo Š pašlaitėje, apie 1 m į Š nuo dabartinio pylimo krašto, kultūrinis sluoksnis yra net 3 m gylyje. Matyt, šioje vietoje bastioninės pilies egzistavimo metu prieš pylimą buvo iškastas gynybinis griovys, kurio gylis nuo tuometinio žemės paviršiaus buvo apie 1,5 m, o plotis iki 2 m. Iš griovio iškastos žemės galėjo būti panaudotos pylimui, o papildoma gynybinė užtvara gerokai sustiprino pilies prieigas. Pylimo pašlaitėje ir griovio viršutinėje dalyje rasta daug pavienių žiestos neglazūruotos ir glazūruotos keramikos šukių, pavienių koklių šukių, kurių didžioji dalis datuotina XVII a. pradžia. Keliuose glazūruotų ir neglazūruotų koklių fragmentuose pavaizduotas „Naktivarnio" (Slepowron) herbas su inicialais *A, K, S, M*, priskiriamas Kosakovskių giminei ir datuojamas XVII a. I puse.

Šioje piliavietės vietoje, Siesarties upelio lanku apjuosto iškyšulio Š dalyje, apie 60 m į Š, ŠR nuo išlikusio rūmų pastato ŠR kampo, buvusios spėjamos XVII a. dvarvietės teritorijoje, ištirtas 15x2 m dydžio plotas, orientuotas P–Š kryptimi. Šioje vietoje XVII a., anot rašytinių šaltinių, stovėjo puošnūs mediniai dvaro rūmai ir renesansinis sodas. Žemės paviršius šioje vietoje – apie H_{abs} 93,3 m. Kultūrinio sluoksnio storis siekia tik apie 0,3–0,4 m. Buvusio medinio dvaro rūmų pamatai rasti pačiame minėto iškyšulio skardžio (link upelio) pakraštyje. Šio pastato Š sienos plotis apie 2,3 m. Jos viršus atsidengė nuėmus velėnos sluoksnį, o apačia yra apie 1 m gylyje. Siena sumūryta iš

didelių lauko akmenų su pavienėmis plytomis, kurių dydis apie 30x15x8 cm. Pastato P siena yra apie 8,6 m nuo aprašytosios. Šios sienos storis apie 1,7 m. Jos viršus taip pat atsidengė nuėmus velėną, o išlikusių pamatų aukštis siekia apie 0,5 m. Buvusios sienos pamatai šioje vietoje buvo sukloti iš gana didelių – iki 0,8x0,6x0,4 m dydžio – lauko akmenų, tarpai užpildyti smulkesniais akmenimis. Atkasti pamatai rodo, kad medinio dvaro pastatas, stovėjęs minėto iškyšulio Š pakraštyje, buvo apie 12,5 m pločio P–Š kryptimi, o jo ilgis R–V kryptimi galėjo siekti net iki 20–25 m. Negiliai įkasti, bet gana platūs pamatai ir tai, kad P sienos pamatai nesumūryti, leidžia spėti, kad minėtas pastatas buvo medinis ir galbūt bent dviejų aukštų. Pastato viduje rasta keramika ir pavienės žaliai glazūruotų plokštinių koklių, puoštų augaliniu ornamentu, šukės datuojamos XVII a. I puse.

2000 m. tęsti tyrinėjimai buvusios piliavietės kiemo P dalyje, apie 25 m į P nuo išlikusio mūrinio rūmų pastato PV kampo, apie 5 m į V nuo 1999 m. šioje vietoje tirto ploto. Čia buvo iškastas 8x3 m dydžio plotas. Kultūrinio sluoksnio storis šioje vietoje siekia iki 1 m. Jis, sprendžiant pagal gana gausias keramikos šukes, pavienius plytgaliukus, susidaręs pilies statybos laikotarpiu.

Dar vienas 14x2 m dydžio plotas, orientuotas P–Š kryptimi, iškastas buvusios piliavietės kiemo PR kampe, apie 25 m į P nuo buvusių mūrinių pilies vartų mūrinio pastato PV kampo. Kultūrinis sluoksnis šioje vietoje sunaikintas žemės darbų metu, nustumdžius buvusį pylimą, be radinių. Sprendžiant pagal apie 0,3–0,5 m gylyje išlikusį plūkto (?) molio tarpsluoksnį, pylimas buvęs apie 30 m į P nuo minėto vartų pastato.

BALTADVARIS BASTION CASTLE

The archaeological investigations of Baltadvaris bastion castle (Molėtai district) started in 1999, and were continued in 2000. The castle yard, the cape of the Siesartis river and the surroundings of the northern rampart of the castle were excavated. In the front of the northern rampart the survivals of the defensive ditch were found. The former ditch was 1.5 m deep and 2 m wide. In the northern part of the castle territory, near the cape of the Siesartis river, the remains of the wooden manor house were found. The house is dated back to the 17th century. Excavated foundations were approximately. 12.5 m wide and 20–25 m long. In the southern part of the castle territory the cultural layer and archaeological finds dated back to the 16th–17th centuries were discovered.